

Privé-boseigenaars en attitudes ten opzichte van duurzaam bosbeheer

In oktober 2005 startte VBV¹ met een ambitieus project rond duurzaam bosbeheer in Vlaanderen. Het project stelt als doel privé-boseigenaars te informeren over het belang en nut van duurzaam bosbeheer en wil hen ook stimuleren om duurzaam bosbeheer toe te passen.

Aan de hand van 5 voorbeeldbossen zullen aspecten van duurzaam bosbeheer in de praktijk gedemonstreerd worden. Naast de privé-boseigenaars worden ook Inverde, Pro Silva Vlaanderen en de Bosgroepen bij het project betrokken om maximaal gebruik te kunnen maken van elkaars kennis, ervaring en enthousiasme.

Inleiding

De laatste decennia leeft er wereldwijd een sterke tendens om bossen op een duurzame en multifunctionele wijze te beheren. Het concept duurzaam bosbeheer, beleidsmatig uitgewerkt tijdens de ministeriële conferenties voor bosbescherming in Helsinki (1993) en Lissabon (1998), werd op Vlaams niveau vertaald door AMINAL afdeling Bos & Groen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Enerzijds is er de beheervisie voor openbare bossen (2001), anderzijds werden voor privé-boseigenaars de criteria duurzaam bosbeheer (CDB) opgesteld (2003), een uitgebreide set van criteria en indicatoren die het begrip duurzaam bosbeheer op Vlaams niveau duiden.

Uit onderzoek en praktische ervaring van de bosgroepcoördinatoren blijkt dat een groot deel van de privé-boseigenaars interesse heeft om hun bos op duurzame wijze te beheren. Met de goedkeuring van het complexe besluit CDB bestaat echter de kans dat de privé-boseigenaar door de bomen het bos niet meer ziet. Bovendien ontbreekt de echte prikkel, de actieve praktijkbeleving, om over te gaan tot duurzaam bosbeheer.

Tot op heden zijn er echter nog geen concrete demonstratieprojecten gestart rond duurzaam bosbeheer, die zich specifiek naar de doelgroep van de privé-boseigenaars richten. En daar wil dit project verandering in brengen.

MARLIES VAN LERBERGHE, Vereniging voor Bos in Vlaanderen vzw

Door het aanbieden van een aantal concrete tools zullen de privé-boseigenaars de kans krijgen om inzicht te verwerven in de voordelen van duurzaam bosbeheer. Om deze doelstelling te bereiken werden drie methodieken ontwikkeld. In wat volgt vindt u een korte beschrijving.

Aanduiden van voorbeeldbossen

De praktijkervaring van de bosgroepcoördinatoren en wetenschappelijk onderzoek hebben aangetoond dat privé-boseigenaars gesensibiliseerd en positief gestimuleerd worden door voorbeeldprojecten. Het aanduiden van vijf voorbeeldbossen, één per provincie, vormt dan ook een belangrijke fase in de uitwerking van dit project. In samenwerking met de bosgroepen is een lijst met potentiële voorbeeldbossen opgesteld. Uiteindelijk is per provincie één voorbeeldbos gekozen waarbinnen verschillende principes van duurzaam bosbeheer in de praktijk geïllustreerd zullen worden. In elk voorbeeldbos wordt een specifiek beheerthema belicht, afhankelijk van het gekozen voorbeeldbos en de lokale vraag naar informatie.

Samenstellen van referentiegroepen

Om de slaagkansen van het project te vergroten zal per provincie gewerkt worden met referentiegroepen. Elke referentiegroep, samengesteld op vrijwillige basis, bestaat uit maximaal 20 privé-boseigenaars en is zo heterogeen mogelijk wat kennisniveau rond duurzaam bosbeheer, leeftijd van eigenaars en grootte van eigendom betreft. Het concentreren van kennis en enthousiasme rond duurzaam bosbeheer in deze referentiegroepen zal leiden tot een verspreiding ervan onder de collega-bosbeheerders. Het uiteindelijke resultaat is een draagvlakverbreding voor duurzaam bosbeheer.

Educatieve middelen en praktijkbeleving met de referentiegroepen

Binnen het pakket van educatieve middelen wordt de klemtoon gelegd op interactie met de doelgroep. In samenwerking met Inverde vzw zullen in de voorbeeldbossen excursies georganiseerd worden op maat van de doelgroep. De excursies zullen zowel een theoretisch als een praktisch luik omvatten, met voldoende tijd voor discussie, en dienen om inzicht te krijgen in overwegingen en knelpunten in relatie tot duurzaam bosbeheer.

Daarnaast worden, in samenwerking met Pro Silva Vlaanderen, een aantal thematische workshops over duurzaam

¹ NME-project, gesubsidieerd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

bosbeheer voorzien en wordt een forum en vraagbank rond specifieke topics van duurzaam bosbeheer opgestart (www.bosgroepen.be).

Deze actieve methodieken zullen ondersteund worden met passieve middelen: publicatie van artikels over verschillende aspecten van duurzaam bosbeheer in de bosgroep-tijdschriften en de Bosrevue, een eenvoudige handleiding en technische werkfiches voor duurzaam bosbeheer, en vulgariserende uitleg over de CDB in flyer-versie. Dit materiaal zal ter beschikking gesteld worden van de privé-bos-eigenaars zelf en van de bosgroepcoördinatoren.

voorbeeldbossen voor duurzaam bosbeheer in Vlaanderen

Provincie West-Vlaanderen

Kasteeldomein Rooigem – Sint-Kruis (Brugge)

Beheerthema: beheer van bos in kasteeldomeinen

Het kasteeldomein Rooigem bestaat naast het typische parkgedeelte met formele tuin en dreven, net zoals de meeste kasteelparken, uit belangrijke oppervlakten bos. Maar waar ligt nu precies het verschil tussen deze park- en bosgedeelten, en hoe kunnen beide geïntegreerd worden in een beheerplan? Hoe wordt het best omgegaan met verjongingsproblemen? Welke bomen kunnen gekapt worden, welke kunnen beter bewaard blijven als oude bomen? Hoe kan het traditionele middelhoutbeheer hersteld worden en hoe beheert men een spontaan gegroeid berkenbos? Tijdens de excursies krijgen de referentiegroepen een antwoord op deze vragen. Ook drevenbeheer en het controleren van de concurrentiekrachtige soort *Rhododendron* zijn thema's die aan bod komen in het Westvlaamse voorbeeldbos.

West-Vlaanderen

Provincie Oost-Vlaanderen

Populierenbos in VEN-gebied – Horebeke

Beheerthema: duurzame exploitatie van populierenbossen op kwetsbare bodems

Houtoogst is een belangrijk onderdeel van de economische pijler binnen het multifunctioneel bosbeheer. Exploitatie vormt echter een zeer zware interventie in een bosecosysteem, zeker in dit voorbeeldbos, een populierenbos op kwetsbare bodem. Een goede exploitatie vormt hier dan ook de sleutel voor een ecologisch duurzame houtteelt, en moet met bijzonder veel zorg gebeuren.

In het voorbeeldbos, dat volledig in VEN-gebied gelegen is, zullen de cruciale factoren die de mate van verstoring door exploitatie bepalen, bediscussieerd worden. Het exploitatietijdstip en de exploitatiewijze, maar ook de communicatie tussen beheerder, exploitant en koper vormen belangrijke aandachtspunten: goede afspraken zijn onontbeerlijk!

Oost-Vlaanderen

Provincie Vlaams-Brabant

Bebossing op landbouwgrond – Ezemaal

Beheerthema: bebossen van landbouwgronden

Het voorbeeldbos in de provincie Vlaams-Brabant bestaat uit 12 ha beboste landbouwgrond. De oudste bestanden zijn typevoorbeelden van een ecologisch en economisch duurzame populierenteelt: populierenbestanden met een goed ontwikkelde onderetage van hoofdzakelijk es en els. De jongere bestanden bestaan uit groepsgewijze aanplantingen van enerzijds kers en haagbeuk en anderzijds eik, es en inheemse struiksoorten.

Verschillende aspecten van het bebossen van landbouwgronden, van aankoop tot aanplanting, zullen tijdens de excursies besproken worden. Daarnaast zal ook aandacht besteed worden aan de onderhoudswerken bij een jonge aanplanting, het belang van secundaire boomsoorten, en de jacht. Bovendien is de eigenaar volop bezig met de opmaak van een uitgebreid beheerplan, en kunnen de criteria duurzaam bosbeheer hier aan de praktijk getoetst worden.

Vlaams-Brabant

Limburg

Antwerpen

Provincie Antwerpen

Boscomplex Lichtaart-Herentals Beheerthema: duurzaam beheer van Kempense naaldbossen

De meeste bossen in de Limburgse en Antwerpse Kempen worden algemeen gekenmerkt door een uitgestrekte oppervlakte met dichte, homogene bestanden die door dennen gedomineerd worden. Er is weinig of geen menging door het benadelen van loofboomverjonging in het verleden. Door de dichte bovenetage bereikt er weinig licht de bodem en ontbreekt een struiklaag vaak. Amerikaanse vogelkers, een schaduwverdragende exoot, slaagt er wel in om hierin

te overleven en zelfs uit te breiden. Door gerichte tussenkomsten kan echter de ontwikkeling van een meer gevarieerd en natuurlijker bostype gestimuleerd worden. In dit voorbeeldboscomplex zijn de verschillende methodes om dit proces te bewerkstelligen en de evolutie in de tijd naast elkaar te zien. Uiteraard wordt hier ook voldoende aandacht besteed aan gerelateerde aspecten, zoals het controleren van ongewenste agressieve soorten en dunnen.

Provincie Limburg

Inheems loofhout op rijkere gronden – Kermt-Kuringen (Hasselt)

Beheerthema: natuurlijke en kunstmatige verjonging

Het Limburgse voorbeeldbos, gelegen in de Demervallei, bevindt zich volledig in vogelrichtlijngebied en is iets meer dan 6 ha groot. De vorige eigenaar kapte er canadapopulieren zonder terug te planten. Als resultaat ontstonden 7 sterk verwilderde bestanden waar de vroegere onderetage van natuurlijk verjongde zomereiken nu verspreid al een mooie hoofdetage geeft.

De combinatie van kunstmatige verjonging en maximaal behoud van de aanwezige natuurlijke verjonging van inheemse soorten zal resulteren in een inheems gemengd loofbos, een mooi alternatief voor populier.

Ook het probleem van Amerikaanse vogelkers op rijkere gronden en het belang van inheemse bosranden vormen in dit voorbeeldbos belangrijke aandachtspunten. ■

Privé-boseigenaars die lid willen worden van de referentiegroep in hun provincie kunnen zich aanmelden bij hun bosgroepcoördinator. Voor meer info: www.vbv.be en www.bosgroepen.be/bosgroepforum.